

מישיבת ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה
ביום ג', כ"ט בתמוז תשי"ט-1100,4.8.59

נכחו:

- היו"ר ש. פרסיץ
- ח"כ גרוס
- ר. הקסין
- פ. זואריץ
- ש. כפרי
- ה. מגורי-כהן
- ד. נצר
- ר. צברי
- א. רזיאל-נאור

מוזמנים:

- מר שריד
- מר מיוחס

סדר היום:

- (א) סיכום הדיון על החינוך המשלים
- (ב) שונות

- - -

(א) סיכום הדיון על החינוך המשלים

היו"ר ש. פרסיץ:

אני חפצה להביא את ההמלצות, לסיום
הדיון בוועדה (קוראת הצעת הסיכום).

מר שריד:

במסגרת צה"ל יש שני דברים: יש סמינרים
למורים, שהם למעשה סמינרים שלנו אלא
שהתלמידות הן חיילות; ויש מסגרת שניה, של מורות שכבר גמרו סמינרים
וגוייסו לצבא ולמעשה שוחררו, ועובדות כמורות במקום שרות צבאי.
אין כל תקוה לביצוע הצעת היו"ר. על בחורים אין מה לדבר בכלל.

מר מיוחס:

יש שעוברים קורס מזורז ולאחר מכן נשלחים
למקומות מרוחקים לנהל שם פעולות הגדנע.
באותם מקומות שמוקמים בהם בתי-נוער, מפקדת גדנע מוכנה להצמיד אותם
לבית הנוער. אילו אפשר היה להפנות מתוך פורמציות אלו מספר גדול
יותר של צעירים, היה זה יכול אולי לעזור במידה מסויימת, אבל ישנו
שיתוף ובכמה מקומות הפעולה נערכת במסגרת בית הנוער. אילו יכלו
להפריש לנו יותר אנשים, זה היה יכול להיות לברכה.

ד. נצר:

הועדה אינה מספיק מעודכנת בעצם הפעולה
כדי שתוכל להסיק מסקנות הקובעות בענין זה.
יש לי גישה מיוחדת לקראת הפרדה בין שתי מסגרות: בית תלמיד ומועדון.
אני מתכוונת למועדונים לאו דוקא לפי החלוקה לגיל של משרד החינוך,
אלא למועדון ילדים לפי התוכן והגישה. מועדון ילדים הוא לילד המקופח.
זה מוסד שיש לו גישה הרבה יותר אישית, בהתחשב עם כל הנסיבות,
מה שאין כן בית-תלמיד. אני סבורה שלא דרושות מסקנות בכלל, כי לא
מספיק למדנו את הבעיה על מנת להביע את דעתנו. אם כן, אפשר להסתפק
בסיכום של הערכה. לא נראה לי, למשל, שנוכל להצביע מהיכן לקחת
את המדריכים. אנחנו יכולים להגיד שבלי ספק צריך לכך מדריכים והדבר
כרוך בבעיות תקציביות. אנו יכולים להביא רק חוות-דעת סתמית, כלי
המלצה ומכלי להיכנס לפרטים.

ש. כפרי:

ייתכן שבאמת היה חשוב לייחד זמן לבירור,
כי הוא מאד מכובד בעיני. כולנו אוהדים מאד
את הרעיון, אבל אין זה אומר שלא נוכל להתיחס לכל הפעולה החשובה
שהיא משלימה את החינוך, גם אם לא התומכת על נושא זה או לא סיימנו.
שמעתי את מסקנות היו"ר וייתכן שיהיה עוד צורך לעיין בהן. מוטב להתחיל
את המסקנות בציון הערכת הקיים ולתבוע התרחבות בעתיד.

מגמתנו צריכה להיות, שיינתן הטיפול הנחוץ
לילדים במסגרת הלימודית, כל שכן לבתי-תלמיד שנועדו לעזרה לילדים
ולמילוי אותו חסר שקיים גם בבית"ס וגם בבית. לכן אינני מקבלת את
הגדרת ח"כ נצר, בדבר "ילדים מקופחים", כי היא סתמית מאד.

לכן גם אני חושבת שהמסקנות צריכות להיות כלליות: ציון היש, עידוד ההתקדמות בכל השטחים, ללא התערבות בדרכי ביצוע על פרטיהם, ומשאלה להרחיב את הפעולה, וכן ענין התקציב. הצעת היו"ר לגבי שרות הצבא למען הכשרת מדריכים, תובעת בידור כי לא ברור לנו עדיין מהי הדרך. מוטב איפוא להוציא סעיף זה מן המסקנות, ואולי גם סעיפים אחרים - כי טרם ראיתי את המסמך ורק שמעתי את תכנו.

היו"ר ש. פרסיץ:

אפשר כמובן ללכת בדרך ה"כפור החם" ולא להגיד דבר. עם ישיבה זו אנו מסיימים את מושבנו בסימן אירועים מאד עגומים בישובנו, ושעה זו מחייבת את כולנו לעמדות ברורות בכמה שטחים. איננו עושים די לקליטת ילדי העולים, ביחוד בני עולי המזרח. איננו מקילים עליהם את קליטתם ולא מדרבנים אותם. מה שיש, אני מעריכה מאד, אבל יש דברים שעשינו אותם אם בשוגג או מחוסר ראייה אבל לא נתנו את תשומת לבנו. אנחנו יודעים כמה דברנו על החינוך הקודם ועל החינוך המשלים, ואחר כך צועקים. מה הפלא כשלא נתנו לילדים אלה...

מר שריד:

אני כופר בזה. אם זה הענין, צריך להעמיד זאת לדיון ולויכוח. אני מוכן להוכיח מה עשינו בשביל ילדים אלה - מה שלא עשינו בשביל אחרים.

היו"ר ש. פרסיץ:

מה שעשינו אני יודעת, אבל זה אינו די והמציאות מוכיחה. אני מדברת על הטוב שיש לעשותו בידנו. האירועים האלה והצעקות - אני מדברת על הדברים הצודקים כשאנחנו יודעים שילדי עולי המזרח מתקשים בקליטת החומר. אנחנו יכולים לעשות זאת בתי-תלמיד, ובאה ח"כ נצר ומחלקת את בית התלמיד. אני רואה בתי-תלמיד את כל הפעולה יחד עם כל אותם הדברים שבבית טוב נותנים לילדים, ושהילדים האומללים האלה אינם מקבלים. זאת הייתי רוצה שניתן לילדינו, וטוב לנו להקדיש סכומי כסף ניכרים כדי להבטיח דבר זה ולחנך ולבסס את הידיעות שהם מקבלים בכיתה"ס, כדי לשפר את לשונם, לעצב דמוסם ולהרגילם להרגלי חברה תקינים. אני חושבת שדבר זה חשוב עד למאד, ולכן צריך לעשות זאת, וחשוב להדגיש זאת, ואם אני כותבת בראשית דברי שאנחנו מחשיבים את החינוך המשלים כאחד האמצעים החינוכיים, ברצון אביע הערכתנו ליש, ודבר זה הרי מובן.

בעיה בתי-הנוער חמורה יותר. שתי בעיות אלו קשורות בכח אדם. לא די להיות מורה; צריך להיות גם צעיר ומכין לרוח הילד ולדעת איך לארגן את פעולות בית-התלמיד, שיתנו לילדים גם את המשחק החפשי, את הריקוד, את חברת הילדים ואת שמחת הילדות. זאת יכול לתת אדם צעיר שמדריכים אותו לשם התפקיד הזה. בין עולי המזרח חשוב עד למאד שלפעולות אלה יהיו גם צעירים ולא רק צעירות. חשוב מאד ליצור את קאדר המדריכים. מנין נקח אותם כוחות נוספים אם לא מבוגרי בתי הספר התיכוניים? אמרתי: כדוגמת המורות - ואינני אומרת שזה חוק בל יעבור, אני רק מצביעה על חיפוש בדרך בלתי רגילה, כי אחרת לא נקבל את הכוחות שאנחנו זקוקים להם להדרכה. חוץ מזה, אין כל ספק שאפילו בשביל הרשת הקיימת לא די בכוחות הדגוגיים היושבים במחלקה המצומצמת הזאת, שתפקידים חשובים מאד מוטלים עליה.

בקשר לבתי-הנוער נעשה עכשיו משהו שהתפללנו לו במשך כל השנים. נתבשרנו ששלשה משרדים מהווים ועדה בינמשרדית אחת שתפעל בענין זה, והיום שמעתי שגם משרד הסעד נכנס לוועדה בקשר לפעולת מפתחים - שהם בעצם גם כן טיפוס מסויים של בתי-נוער ומרכזי נוער, כדי לאחד את הפעולה. מי שיוודע מה שנעשה עכשיו בישובי עולים ורואה עד כמה משפיעים על הנועה, עד כמה מטעים את הנוער, וכשנאמר לי שבכור-שבע התרכזו האלמנטים הקרימינליים - אנחנו צריכים לעשות משהו, או להגיד שאיננו יודעים עוד את המצב? עד מתי נחפץ לשבת כחיבוק ידים מהלי לתבוע מעצמנו יותר תשומת-לב, יותר חיזוק וכיסוס של אותה העבודה החשובה שאנחנו עושים בבתי-הספר?

משום כך נסחתי את דברי בזהירות גדולה. תיטיבו ותמחקו, אבל אל תוציאו את הנפש.

א. רזיאל-נאור:

נראה לי שההמלצות הן כוללות מאד ומתאימות בדיוק לעמדה שהובעה לא פעם בדיוני הועדה על הערך ועל החשיבות של החינוך המשלים, גם אם לא באנו את כל הטיפוסים והסוגים השונים של המועדונים, המרכזים וכיו"ב. גם אני תמהה על הגישה הזאת, שאיננו יודעים. זה כבר עשר שנים מאז שועדת החינוך מטפלת בבעיות אלו, וגם מתוך הביקורים שערכנו יכולנו לעמוד על הצורך בחינוך המשלים. הדרישה להרחבה חזרה והופיעה לא אחת ולא שתיים. מבלי להיכנס לפרטי הדברים, נראה לי שחשוב כי הועדה תגיד דעתה בענין זה ותדרוש למצוא גם תקציב וגם כוחות אדם לפיתוח ענף זה.

אינני יודעת אם אנחנו צריכים לציבנם לפרטים אלה, אם לקבל את הכוחות דרך הצבא או מהצבא, כי אין זה כבר עניננו אנו כמישרין. עד כמה שאני יודעת, זה לא יינתן. יש לי גם ספיקות מסויימים אם ההכשרה הניתנת למדריכי גדנע היא בלבד מספיקה כדי להדריך בבית-הלמיד. נדמה לי שאינם יודעים איך להדריך ילד להכנת שיעורים. במקרה שמדריך גדנע משתף פעולה, שיתוף פעולה צריך להתבטא ביותר מאשר מתן פעולות המחנאות וכיו"ב, הוא צריך לקבל גם הדרכה והכוונה בשטחים אחרים - כל אותם הדברים שהוא קצת יקבל על עצמו גם את עול בית-הספר; וזאת אפשר להשיג למעשה ולא להלכה. זה תלוי במורים ובמנהלים וגם במדריכים המקומיים.

אני מבינה את חרדת ה"כ נצר לילד המקומה, כי הוא יכול להישאר מקומה גם כשביית-התלמיד יהיה פתוח לכל. ייתכן מאד שהוא ישאר בקיפוחן אולי גם מפני שהמדריכים אינם מקבלים את ההכוונה המתאימה לשים לב ולראות את הפרט הזה. אולי מפני שבמקרים רבים ההדגשה על פעולת הצוות. הוא איננו רואה אז את המדע, עם דכאונו ועם סבלו ומכאן נובעת דאגתה של ה"כ נצר לאותם ילדים, אבל נראה לי שאפשר לשלב את הדברים עם תינתן להם ההארה המתאימה ואם המדריכים יראו שיש גם פרטים שמהם מצטרף הכלל. על כל מניין נראה לי שלא נחרוג מתחום סמכויות הועדה אם נאשר המלצות אלו. אני רק מציעה שנוצור את המירוט בקשר לעצמא ונסתפק בהדגשה, שהובח למצוא את כוחות החלוצים המתאימים וצריך להרחיב את ההכוונה וההכשרה שלהם בכל המקצועות. נדמה לי שצריך לחוסיף סעיף בענין הציוודף כי לא בכל מקום יש בנינים מיוחדים ומשתמשים במקרים רבים בכנין בית-הספר ומתחילה אז בעיה "דייר המשנה" ונוצרות למעמים אי-הכנות.

לאחרונה הייתי רוצה למחות נגד ביטוי שהשתרש מאד בחיינו, וזהו הביטוי "בריונים". אני מציעה שנזכור מה שכתב שטרנבוכסקי: "... הקוראים מריצים לטובים שבכנינו". הייתי מציעה שנשתמש פשוט במלים הכלהי-שירתיות: מתפרעים ופורעים.

ג. צברני
אני מבינה גם כן את חרדתה של ה"כ פרסיץ, אבל אני חושבת שגלשנו כאן קצת לנושא אחר. למען האמת, לא נדייק אם נסתפק בסיכום היו"ר, כי בעצם נעשה שם המון. אולי אנחנו עכשיו עוד לא רואים את התוצאות, כיון שבמשך שלש-ארבע השנים האחרונות נעשה רבות. זה עוד בשלבים שבעבור שנים נראה את תוצאות הדבר. עכשיו אנחנו רואים רק את תוצאות השנים הראשונות. על כך לא דברנו. אני מציעה שלא נדבר על כך, כי זה יכול לקבל צורה לא אמיתית. איננו יכולים לדבר בסימוכין אלה של מסקנות, על כל הבעיה בכללותה ולא כדאי לעשות זאת עכשיו. מכיון שלא התוכחנו בכלל על כל הבעיה הזאת, שאלנו שאלות ולא הספקנו להתוכח ולראות מה הידושים ומה שינויים ישנם. הבעיה שעוררה ה"כ נצר, יש מה לדבר עליה. אני, למשל, בעד משטר של לימוד. אני יכולה אולי לדבר בכלל על השיטה בכללה, אולם לא התוכחנו מה על הענין הזה.

אולם בגבולות מה ששמענו ומה שאנחנו יודעים ומה שאלנו ונענינו, לדעתי יש רק דרך אחת לדבר באופן כללי. קודם כל לעיין את הסיבות החינוך המשלים. אחר כך הסדר: נקודתו יש משחן שקיים. אי-אפשר להגידו לא נחוץ הקיים, אבל צריך לחוסיף עידוד. נעשה מה שנעשה, ואנו מציינים זאת ומעודדים זאת. ואחר כך יבוא הסעיף השלישי, שאנחנו רוצים הרחבה ושמהים על כך שעומדים להיטח בקרוב כל בתי-הנוער שמר מיוחד ציין - והרי שמענו שנפתחים עכשיו 17 בתי-נוער. אני חושבת שיש מקום לנאמר בסעיף א', ולא הייתי אומרת "עולי מזרח" אלא "ילדי עולים". אח"כ הייתי עוברת לסעיף ד' "לעשות בכל הדרכים להכטיה הכשרת מדריכים מתאימים לפעולות אלו". דיבר מר מיוחס על מדריכי גדנע, ואני דוקא הייתי חושבת שזה צריך להיות מורה. זו בעיה שצריך לתת את הדעה עליה. אם נעלה אוו ערך הענין ונתן משכורת נאותה, יימשכו לכך גט מורים. צריכינו להיות אנשים שיוכלו גם לחורות.

אחר כך אני מציעה לחוסיף סעיף ה' "אנחנו מאמצים את ידי המחלקה לחינוך המשלים וממליצים לעשות הכל לחיזוקה, בדרך של צירוף כוחות וכו'", למי הצרכים". אני חושבת שבצורה כללית כזאת נוכל לקבל את החמלצות.

ג. קסטינו
בגלל סיבות שונות לא השתתפתי בדיון ומכירה את הדברים מקריאה הפרוטוקול. השאלה השובה מאד וכדאי היה לקיים דיון, אבל אין זמן לכך וכנראה נסתפק כמה שנעשה בוועדה. מה ששכמתי לעצמי, שיש התחלות השובות מאד, ולמעשה כשהציג מר מיוחס את הדברים הוא גם כן לא הכיע סימוך רב, הן ביחס לחיך והן ביחס לתוכן, ויש לכך סיבות. עלינו לבטא

החינוך והתרכות ירחיב את הפעולה במידה שתקיף את מכסימום ילדי ביה"ס. המגמה היא, יום-לימוד ארוך, וזה למעשה הפתרון האמתי, ולאן דוקא בשביל אותם ילדים שאין להם תנאים בבית להכנת שיעורים. לא הייתי רוצה ליצור שני סוגי ילדים באותה מסגרת חינוכית.

הנה שמענו ששרד החינוך והתרכות עומד לפתוח עוד מספר בתי-נוער וירחיב בודאי גם רשת בתי-התלמיד. אינני מקבלת את דעתה של ח"כ צברי, שאנחנו צריכים להדגיש את הצד הלימודי. אני חושבת שילד מפותח שנמצא בתנאים חברתיים מתאימים, יכולת קליטתו ורצון לימודיו גם כן שונים. על כן אין לשים את הדגש על כך, שמוכרחים להיות מורים כמוסדות המשלימים. אלה להיפך, טוב שיהיה פדריך שידע גם לעזור. היסוד במוסד זה הוא המדריך, ולכן אינני מקבלת את הגדרת היו"ר, שכשמציעים הכשרה נוספת למדריכים אלה מביאים בחשבון רק כוגרי בתי-ספר תיכוניים. אני הייתי אומרת: נערים ונערות שיש להם חינוך על-יסודי (בי"ס מקצועי או בי"ס חקלאי על-יסודי או כיתות-המשך בקיבוצים ובמושבים).

כמוסדות המשלימים צריכה להיות דריסת רגל למדריכי תנועות הנוער. לא מספיק לחנך את הילד אלא צריך לתת לו גם מטרה בחיים. במסגרות אלה צריך לציין בפירוש, שצריך לפתוח את המוסדות האלה בפני תנועות הנוער החלוציות.

היו"ר ש. פרסיץ: מי הן?

ר. הקסין: כל התנועות שמחנכות להגשמה - אם זה בני-עקיבא, אם זה ביתר וצופים ונוער עובד. אינני פוסלת את הצופים. מכיון שבית-הספר עכשיו אינו מחנך להגשמה חלוצית. אני רוצה פרו. כל הדיונים בוועדת החינוך של הכנסת, אני תושבת שיכולים להעיד החברים שתמיד טענתי זאת, כי זוהי הכרתי. על כן אני מציעה להכניס זאת למסגרות.

ח"כ גרוס: ברצוני להתעכב על נקודה אחת. אני חושב שנחטיא את המטרה אם לא נתעכב על נקודה פנימית זו. שמענו על תופעות שונות בשדרות ובבאר-שבע וברצוני להגיד את השקפתי, אם כי הדברים ידועים. היהודים מארצות ערב, מארצות המזרח באו אלינו כשלבם מלא אמונה, והיו דבקים בתורה ובמצוות ובמסורת; וכשהגיעו לכאן נקלעו לעולם חדש לגמרי. אני מבין שהיתה כוונה להעניק להם תרבות, קידמה, אבל המעבר הקיצוני היה אכזרי. המעבה מהאמונה להתפרקות מעול תורה ומצוות היה קיצוני מאוד. זה עלער את היציבות הנפשית ונוער נשאר תלוי בין שני עולמות, ויבאני חושב שהתופעות שאנחנו עדיף להן הן תוצאה מהמעבר הזה.

אני מבין שקשה מאד לתקן את המעוות. אני יודע שיש חוסר במדריכים ובאמצעים, אבל בכל זאת מה שאפשר לתקן, מוטל על משרד החינוך לתקן. אני מבין גם שיש פה בעיה מפלגתית. לא נתעלם מהאמת המרה, שפשוט חוששים מהשפעה מפלגתית. לכן, אם משרד החינוך רוצה לתקן את הדבר במסגרת האפשרית, יש לדאוג קודם כל שהמעבר יהיה הדרגתי. על משרד החינוך לדאוג לצוות של מדריכים דתיים. בלתי-מפלגתיים.

מר שריד: מאיפה יוקחו?

ח"כ גרוס: בעד כסף אפשר להשיג הכל. אם יקבלו משכורת, מדוע לא? אינני מתכוון שהוא מוכר עצמו בעד כסף, אלא מקבל תפקיד תמורת תשלום. אפשר למצוא צוות מדריכים להדריך את הנוער, ובמיוחד אני מתכוון לנוער שבא מארצות המזרח.

אני מציע באופן מעשי, להוסיף על מטקנות הועדה סעיף אחד: לשבץ בתכניות הפעולה נושאים על עניני דת ומסורת על-ידי מדריכים הראויים לכך. ועל משרד החינוך להמציא מדריכים אלה באופן זה או אחר. זוהי הנקודה הפנימית שאסור לנו להתעלם ממנה.

פ. זואריץ: ברצוני קודם כל להפנות שאלה למר מיוחס. לפני שבוע קרעתי שבאיזור עיר עולים נפתח מועדון זה כמה חדשים, והוא נשאר ריק כי הסביבה היא דתית והמדריכים שהוכנסו רחוקים מרוח זו, ועל כן ההורים לא נתנו לילדים ללכת לשם.

מר מיוחס: מי פתח את המועדון?

פ. זואריץ: משרד העבודה. על כן הייתי מציע להוסיף להמלצות היו"ר, בסעיף המדבר על הכשרת מדריכים: "על יד כתי-הספר למגמותיהם השונות". כמו כן הייתי מציע לכתוב "ילדי עולים" במקום "עדות המזרח".

ב. צברי: ברצוני להסיר אי-הבנה. לא אמרתי: רק מורים. אמרתי שאלה צריכים להיות אנשים שיודעים מה זה חינוך, אבל צריכה להיות להם בודאי השכלה של מדריכים. הם צריכים גם לדעת מה פירוש ללמד.

מר שריד: שתי הערות למסקנות: א) גם אני חושב שלא צריך להופיע הענין, של איפה לחנך את המדריכים, במסגרת זו או אחרת; ב) אפשר להוסיף מה שאמר ח"כ זואריץ, שבתי התלמיד, במידה שנפתחים על יד כתי-ספר - מוכן שזה יהיה בהתאם למגמה של אותו בי"ס. כמו כן, במידה שתחליטו לציין את היש, אני אי-צני מזמין זאת. ועכשיו הערות אחדות מסביב לענינים שהתעוררו כאן, שלא היו קשורים כל כך בנושא.

לח"כ הקטין: א) לא הוכח שיום לימודים ארוך הוא טוב לכל התלמידים. אני חושב שהוא לא טוב לכולם, אלא לחלק מהם. כשלי היו ילדים, עשיתי הכל על מנת שלא יהיה יום ארוך, אלא השתדלתי שיהיו מספר שעות בבית ושלא יימצאו כל הזמן בצוות של הרכה חברים - לא בביה"ס ולא כמועדון ולא בחצר. יש חלק מהתלמידים שבשבילם יום ארוך במסגרת של לימודים הוא דבר רצוי.

ב) יום לימודים ארוך לא יוגשם אם יבוסם על כך, שהמורה עובד חמש שעות ואחר כך בעד הארכת היום נתחיל לשלם ולשכור אנשים. מדינות רבות פתרו שאלה זו על-ידי לימוד בשני המשכים. כמעט בכל העולם מלמדים המורים בשני המשכים. המורה מלמד עד שעה 12 ואז מפסיקים והולכים הביתה. אחר כך חוזר המורה וממשיך ללמד עד 4-5 והילד על ידי כך נמצא במשך כל הזמן במסגרת חינוכית מובהקת. היה זמן שגם בארץ, לפני קום המדינה, זה היה קיים, לפני שנים רבות. דבר זה בוטל. יש אומרים שזה בא לפי תביעות המורים. זה היה גורם חשוב, אבל אינני חושב שזה היה הגורם היחיד.

א. רוזאל-נאור: העיקרי, בכל אופן.

מר שריד: היו עוד גורמים. בהתישבות העובדת, למשל, לא רצו יום ארוך, בעיקר במושבים, ומנקודת-ראותם - בצדק. נימוק נוסף: יש מי שטען שקשה באקלים הישראלי לחזיק ילדים במשך שעות רבות כל כך בביה"ס, כי זה מביא לרפיון. כל מי שמדבר על יום לימודים ארוך צריך להביא בחשבון, שקודם כל זה יוכל להתגשם אם נשנה בכלל את המבנה של יום העבודה בביה"ס, וזה לא כל כך פשוט. מכיון שהדבר קיים ועומד, ציבור המורים לא כל כך יתלהב מזה. ואגב, יש מגמה גם אצל עובדי מדינה אחרים, פקידים כמוסדות פרטיים, שמוכנים לעבוד בלי כל הפסקה ובלעד שיגמרו את היום מוקדם.

ענין תנועות הנוער בחינוך המשלים: אני חוזר ושואל, מה ששאלתי את ב"כ תנועות הנוער - איך אפשר להכניס למועדון שנפתח בו-אדי-סליב, למשל, שמונה-שבע תנועות נוער לפעולה חפשית?

ר. הקטין: אין בכלל דבר כזה, של שמונה תנועות נוער כמועדון אחד. יש הסדר. עוד לא ראיתי ששתי תנועות נוער תתערבנה אחת עם השניה. הם יושבים יחד ודנים יחד.

מר שריד: אני בעל נסיון רב בשטח זה. לא רק שתיים, אלא שבע תנועות בתוך בית-ספר אחד, וזה בכלל לא יכול להיות אחרת. את רואה לנגד עיניך בית-ספר של ישוב הומוגני. במושבה ובעיר שום תנועת נוער איננה מותרת ולא תותר על זכותה לדריסת רגל בביה"ס, והיא תכסה את כוחה והיא מנסה גם היום את כוחה, ולאחר כל האיסורים אני יודע שכל תנועות הנוער עובדות מסביב לכל בית-ספר - אם לא בתוך הכתה, אזי בחצר וליד השער. כל עוד שאנחנו אחראים לחינוך, לא נסכים בשום פנים ואופן לפוצץ את ביה"ס ואת הכתות ואת המועדונים על ידי ריב בלתי פוסק של תנועות הנוער מבפנים, אשר כל אחת תצטרך להתרכז מסביב לנקודה אחת: איך להוכיח שהשניה איננה טובה. לדבר זה לא ניתנה תשובה ואין תשובה, ומשום כך אנחנו מתנגדים שתנועות הנוער תפעלנה בתוך כתות ביה"ס וכתוך המועדונים. יש, אגב, לכל תנועת נוער בפרוורים מועדונים משלהם וכתים משלהם. יש גם מקרים שאנחנו נפתח מועדון לילדים בגיל מסויים ולא יהיו לנו ילדים במידה מספקת, וכי באותה שכונה יש צריפים לכיתר ולמחנות העולים ולתנועה המאוחדת ולבני-עקיבא ולעזרא וכל שאר

התנועות שאנחנו מכירים אותן. ויש מקרים שהילדים מסילים ממועדון זה למועדון אחר, וזה תלוי באטרקציה שמחכה להם באותו ערב במועדון זה או אחר.

הערה שלישית, לחלק החמור ביותר בדברי ח"כ הקטין, שבית-הספר בישראל הוא אטי. אפשר לומר, למשל, שהחינוך שניתן עכשיו בביה"ס אינו משיג את מטרתו או אין משיגים את הכוונות שמסקיעים בחינוך. בחינוך יכולות להיות לפעמים אכזבות ויש אכזבות בשטחי חיים שונים. יש לפעמים אכזבה שאדם יושב בקיבוץ 25 שנים ורק אחר כך החליט לעזוב. אבל לא הקיבוץ בזאת אשם. יש אכזבות. אפשר לומר שהחינוך איננו משיג את כל מה שהוא מבקש, אבל לו היינו חושבים רגע שביה"ס איננו מחנך לבנין הארץ, לפיתוח הארץ, להגשמה, לעבודה - שהוא אנטי - אזי צריכות להיות הסקנות מרחיקות לכת. במידה שאני מכיר את ביה"ס העברי, הוא אף פעם לא היה אנטי; הוא על אחת כמה וכמה עכשיו איננו אנטי. אם ביה"ס הוא אנטי, אזי חברת הכנסת הקטין היתה צריכה לבקש לקצר עד כמה שאפשר את הזמן שהילדים נמצאים בו ולא לתבוע יום ארוך.

הקטין: צריך להילחם נגד המגמה וצריך להאריך את הלימודים.

מר שריד: אם הילדים נמצאים בהשפעת המורים שמחנכים אותם ל"אנטי" - אזי צריך להשתדל שיהיו עד כמה שאפשר פחות בביה"ס הזה.

ר. הקטין: את המורים מכוונים.

מר שריד: אני מצטער מאד על כך, שלא תהיה לי הזדמנות - ואולי תהיה לי הזדמנות להשמיע זאת במקום אחר - באופן מרוכז לקחת את הדברים הידועים לכם, כל מה שעשינו במשך ארבע השנים האחרונות באופן מיוחד ומכוון לשם העלאת רמת החינוכית וההשכלתית של בני עדות המזרח ועולים חדשים. אם כי לא הייתי מחדש לכם שום דבר, אין לי כל ספק שזה היה מפתיע אתכם, כמו שזה מפתיע אותי כשישבת עכשיו ורבותי את החומר. גם אני הופפתתי כשרכזתי את החומר.

אומרים: מספר הילדים בביה"ס העל-יסודיים של בני עדות המזרח הוא קטן. אני רוצה להזכיר לכם מה שאמר שר החינוך בכנסת: ב-4 השנים האחרונות גדל מספר התלמידים בביה"ס העל-יסודיים (כלי מקצועיים וחקלאיים) בערך ב-30% וכמה אחוזים. מספר בני עדות המזרח בביה"ס אלה גדל ב-97%. זאת אומרת, הגידול הוא לא רק אבסולוטי אלא הוא גידול יחסי.

א. רוזאל-נאור: אבל כמה זה מתבטא למעשה?

מר שריד: עכשיו לומדים בביה"ס עיוניים למעלה מרבע תלמידים מבני עדות המזרח. בביה"ס חקלאיים, קרוב לחמשים אחוזים. בביה"ס מקצועיים, למעלה מ-42%, וכל זה נפשה על ידי מאמצים בלתי פוסקים של משרדי הממשלה ועל ידי השקעת מיליוני לירות בעזרה, שוהשיגו הישגים שנדמה לי כי שום מדינה בעולם אינה יכולה להצביע על כך. קראתי רק אתמול שהאמריקאים מתפארים בגידול רשת החינוך שלהם. הם מתפארים שבמשך השנים שנה גדלה רשת החינוך פי 4. רשת החינוך שלנו במשך עשר שנים גדלה פי 4,5. והם מדברים על כך מתוך גאווה יוצאת מגדר הרגיל. הם מצביעים: אמנם הגדלת הרשת הזאת מוכרחה היתה להוביל לידי כך שירדה קצת רמת המורים והעיווד והכנינים - אצלם. ואנחנו במשך עשר שנים היינו צריכים לדאוג לכל מה שדאגנו, ובתוך זה לראות תמיד לנגד עינינו אותו סקטור שאותו צריכים היינו לעודד במיוחד. לו הייתי מביא חומר זה במרוכז, אין לי כל ספק שגם אתם יחד עם אנשי משרד החינוך הייתם מתמלאים רגש של גאווה על מה שנעשה בשטח החינוך. אינני מדבר ואינני מוסמך לדבר על שטחים אחרים, שאיננו עוסקים בהם.

היו"ר ש. פרסיץ: לא הייתי רוצה שנתפזר מעבודתנו מבלי להכיר ולדעת שאין אחד מתוך חברי הועדה שאינו יודע להעריך מה שנעשה. אבל יש אויב מספר א' לכל התפתחות ולכל התקדמות, וזו שביעות-רצון, ומזה הייתי מאד רוצה להזהיר את כולנו. אני נמצאת בארץ 34 שנים ואני זוכרת את מספר הילדים מעדות המזרח. לא ידענו אז על השאלה העדתית. אם נבדוק את המספרים באופן יחסי, המספר לא היה קטן, אלא ההרכב הסוציאלי היה אחר. כי בישוב ההוא היו מבני

עדות המזרח מדלת העם שלא יכלו לעמוד בזה. לא הייתי רופה שנחשוב שאנחנו ואפסנו עוד. עשינו, עשינו הרבה מאד, אבל אני לנו אם נתמלא גאווה ושביעת-רצון ולא נדע שמה שעשינו הוא כאפס וכאין וכל אחד צריך לתת שבעתיים.

לכן, כדי לחזור לענין, הייתי רוצה שנסיים את הויכוח הזה. בקשר לסיכומים, ראיתי שכארבע נקודות כולנו מאוחדים: א) הסעיף הראשון, שאתם מבקשים על דעת כל הועדה, להרחיב בדברי הערכה על הקיים; ב) בסעיף ב', שדורש את הרחבת הפעולה וההיקף; ג) בסעיף ג', שמבקש להעמיד לפעולה זו גם תקציבים מתאימים (ואיננו קובעים אותם כרגע אלא ממליצים שזה יהיה בהתאם להיקף ולצרכים); ד) לאחוז באמצעים האפשריים (במקום פירוט) לאמן כוחות הדרכה; ה) לחזק את המחלקה בעידוד פעולותיה וגם בכוחות נוספים. כן הושמעו פה הצעות יחידים, והן רשומות בפרוטוקול. ברוח זו אנסה את הדברים ואשלח לחברים, ואנחנו רואים אותם כשקובלים. אם תערערו על מלה פה או שם, נתקן זאת.

ב) ש ו נ ו ת

ש. כפרי: על מפעל הקייטנות: - אני מציינת שלא הצלחנו לבצע את החלטתנו, לבקר במפעלי הקייט השונים, ואני מצטערת על כך. אני כן בקרתי במקום אחד, ומציינת בברכה שמפעל הקייטנות הולך ומתקדם בארצנו לא רק מבחינת מספר הילדים והיקף הפעולה - (שכפי שהפכשרנו הקיף 56 אלף ילדים). ראיתי בכיקורי זה שאכן ישנה גם התקדמות ברמה החינוכית של הקייטנות וככל פעולות הארגון, דבר שהוא לא רק לטובת הילדים אלא גם מעורר יותר תשומת-לב לפתרון הבעיה של דאגה לילד בקרב ההורים ובקרב הרשויות המקומיות.

בקרתי בבי"ס טטרניחובסקי בנתניה, בו מתקיימת קייטנה של ילדי עולים. המועצה האיזורית באר-טוביה הקדישה 18 אלף לירות למפעל זה, ובאותו בי"ס יש תערוכה נאה ביותר הקשורה בנושא תנכ"י. אני חושבת שמן הראוי שבסיכום עבודתנו נראה בפעולת הקייטנות התקדמות רבה ונאחל למחלקה שמר מיוחס נותן מזמנו ומתקציבו להכשרת המדריכים ולפיקוח על הרמה של החינוך בקייטנות אלו - נשלח ברכת יישר-כח גם למחלקת התזונה וגם למחלקת ההדרכה, ונאחל במשך הזמן להקיף את כל הזקוקים, שגם כיום עוד ישנם רבים שלא הגיעו למינימום הנחוץ והחסר גם מבחינה בריאותית וגם מבחינה מברתית.

היו"ר ש. פרסיץ: נתתי לח"כ כפרי, לפי בקשתה, אפשרות להביע את דעתה, שהובעה על ידנו לא פעם. אנחנו מעריכים מאד את מפעל הקייטנות ובכלל כל פעולות החינוך המשלים לנופש. אנחנו צריכים להתפאר לא רק בדברי ברכה וחיוזק ועידוד למחלקת הנוער והחינוך המשלים, כי אם לכל מערכת החינוך על כל שלביה. תודה לנו עוד הזדמנות הערב, במסיבת רעים, להביע מרחשי לבבנו בענין זה.

אני חפצה עכשיו לברך את כולכם לסיום העבודה. אינני יכולה לומר לכולנו: להתראות בכנסת הבאה, אבל על כל פנים אני חושבת שעל כל פנים נחראה איך שנתראה בשדה הפעולה למען החינוך, כל אחד באשר הוא פועל; והשנים שעשינו יחד ודאי יהיו לנו לנר ולברכה גם בידע, גם כנסיון שרכשנו וגם בקשרי ידידות שנרקמו בינינו.

הישיבה ננעלה בשעה 1300

4299.04